

TEATR

„Adrianna Lecouvreur”

na scenie teatru krakowskiego

Sztuka Scribe'a i Legouv e „Adrianna Lecouvreur”, podobnie jak „Dama Kameliowa” Dumas syna, albo „Tosca”, czy też „Madame Sans G ne” Wiktoryna Sardou posiada wymarzoną rolę dla aktorki dramatycznej. Toteż Scribe, Sardou i Dumas syn byli generalnymi dostawcami wszystkich teatrów na przełomie XIX i XX wieku. Ich dramaty i komedie nie mając artyzmu najwyższej klasy, posiadają za to wspaniałą teatralno , bezpośredni dostęp do widza i umiejetno  wzruszania go do łez. Bohaterowie tych sztuk kochają, cierpi  i zadre czaj  się wzajemnie, ażeby w końcu umrzeć, akuratnie na progu wielkiej szczęśliwości. Żywioł akcji i znakomite prowadzenie intrygi, charakteryzują wszystkie te sztuki.

Romans aktorki będzie zawsze interesowa  publiczno  wszystkich czasów. Dlatego mi o  Adrianny, gwiazdy Komedii Francuskiej do zwycięcy z pod Fontenoy i Lawfeld, jednego z tych wspaniałych „grands capitaines” historii, Maurycyego Saskiego, pozostała zajmującą legend . Co

prawda, dzieli nas od nich kurtyna czasu, i może bardziej interesujący byłby dla nas na scenie dramat innej aktorki — Elconory Duse — i jej mi o  do innego księcia, nie z krwi, tylko z pióra — Gabriela d'Annunzio. Lecz ten temat nie znalazł jeszcze swego autora.

Adrianna Lecouvreur była przez dziesi  lat gwiazd  pierwszej sceny francuskiej, noszącej dziś dumne miano „Maison de Moli re” i przez dziesi  blisko lat trwał jej romans z Maurycym Saskim. Tylko, że publiczno  paryska była jej wierniejszą, ni  syn króla polskiego. Publiczno  paryska oklaskiwała frenetycznie każdy jej wy st p, nazwisko jej nie schodziło z ust „dobrego towarzystwa”, najarystokratyczniejsze domy stolicy otwierały swoje podwoje genialnej artystce. A kochanek? Kochał niewątpliwie Adriann , ale dużo innych kobiet obok niej, a przede wszystkim kochał swoją chwał  olniersk , życie przygód, pojedynków i awantur, miraże korony. Dla Adrianny mi o  ta była najważniejszą spraw , s wa aktorska, błyszcząca kariera sceniczna bla y przy niej, tak jak światła kinkietów przy blasku s l ca. Maurycy, łamiący serca kobiet z równą łatwością, jak po kowy, po depta by to uczucie, gdyby w jakikolwiek sposób kolidowa  z jego ambicjami.

Dramatyczna komedia Scribe'a jest jakby apoteoz  tej ofiarnej mi o i wielkiej artystki. Jego Adrianna nie jest ani trochę

„vampem” scenicznym, rozpieszczoną przez publiczno  primadonn . Jest dobrą, t kliw  kobiet , korną w miłości i bezgranicznie oddaną. Zakochała się w Maurycym od pierwszego wejrzenia, mniemając, że jest to zwykły porucznik, adiutant hrabiego Saskiego. Ale na jej drodze staje wielka dama, księżna de Bouillon, wnuczka Sobieskiego i intymna przyjaciółka królowej Marii Leszczyńskiej. Księżna de Bouillon ma dawne prawa do świetnego kawalera i nie ma zamiaru z nich rezygnowa .

I tutaj rozpoczyna się niezwykle intryga. Księżna de Bouillon wyznacza schadzke hr. Maurycemu w pałacyku swego m ca. K . de Bouillon pałacyk ten ofiarowa  swej przyjaciółce, aktorce Duclos. Przypadkiem przeji  bilecik żony i sądził, że to właśnie aktorka ma się spotka  z hrabi  Saskim.

Ażeby się zem ci  w wy tworny sposób, zaprasza ksi  c  całe doborowe towarzystwo zebrane na spektaklu w Komedii Francuskiej, oraz kilka aktorek — w ich liczbie Adriann  — na kolacie do tego  pałacyku. W ten sposób Adrianna dowiaduje się, że jej piękny kawaler nie jest asintantem, tylko samym hrabi  Saskim, ale równocześnie i o tym, że ma  schadzke z inną kobiet . Wierząc mu bezgranicznie, dopomaga tej kobiecie wymkn c się z matni. Księżna de Bouillon nie widzi w ciemnościach jej twarzy, lecz słyszy głos i ten głos z najczystsze  metalu pozostanie jej

w pamięci. Przygromi go sobie, gdy zacznie się inścieć.

Księżna de Bouillon nie traci czasu. Za jej sprawą Maurycy Saski zostaje aresztowany za długi karciane. Suma tych długów wynosi aż 70 tysięcy liwrów. Adrianna Lécouvreur sprzeda swoje brylanty, aby zapłacić długi kochanka księżnej de Bouillon. Lecz on nic o tym nie wie.

Na drugi dzień, Adrianna na zaproszenie księżnej, ma deklamować w jej salonie. Aby mieć pewność, że właścicielka uroczego głosu jest identyczna z kobietą, która z miłości do Maurycego pomogła jej uciec, księżna używa okropnego podstępu. Mówi swoim gościom, że Maurycy Saski został ciężko ranny w pojedynku. Adrianna mdleje. Gdy wraca do przytomności, do salonu księżnej wchodzi Maurycy, zdrów i cały. Adrianna traci panowanie nad sobą i kiedy ją proszą, aby zadeklamowała piękną tyradę z Fedry, występ aktorski zamienia się w otwarty atak przeciwko księżnej i otaczającym ją wytwornym plotkarkom. Poprzez dźwięczne heksametry Racine'a przebija się ból serdeczny i nienawiść do tej, która tak okrutnie z niej zdrwiła. Ale robiąc ten „skandal“ w pierwszym salonie Paryża, Adrianna podpisuje wyrok na siebie.

Nie wiem, czy za czasów Ludwika XV-go istniał jeszcze zwyczaj należący do dobrego tonu na dworze Walezjuszów: zwyczaj przesyłania trujących prezentów. Dosyć, że

Adrianna dostaje bukiet fiołków, których woń wderkiwana przez chwilę przyniesie jej śmierć. Umiera w okropnych cierpieniach, w jakichś obłądnych majakach, w których wspomnienia sceny i wspomnienia miłości splatają się w jeden tragiczny akord. Umiera mając u swych stóp kochanka, który nareszcie przejrzał zawistne intrygi tamtej kobiety i pragnie — zbyt późno — wynagrodzić wszystko wierniej kochance.

Rola Adrianny jest, jak już powiedziałam, popisową rolą dla aktorki dramatycznej, a scena jej śmierci, tak jak scena śmierci „Damy Kameliowej“ daje ogromne możliwości do wygrania. Sara Bernhard i Modrzejewska święciły w niej wielkie triumfy. P. Jaroszevska, która jest niesłychanie sumienną w opracowywaniu swoich ról, stworzyła postać tej „grande amoureuse“ tak właśnie, jak ją pomyślał Scribe. Miała dużo prostoty i kobiecego wdzięku przy aparycji wielkiej gwiazdy scenicznej. Z każdą nową odsłoną widziało się, jak miłość ją pomniejsza, jak ta dojrzała kobieta, która tak często mówiła o miłości słowami Corneille'a i Racine'a, zamienia się w młodą dziewczynę, nie mrogącą sobie dać rady z uczuciem. Zarówno kulminacyjna scena 5-tego aktu — występ w salonie ks. de Bouillon — jak i ślicznie wycieniowana scena śmierci, wywarły wielkie wrażenie na publiczności.

Niezwycie sympatyczny aktor, jakim jest p. Czajkowski, nie posiada tej jurności, tego bujnego rozmachu, którym historycy wyposażyli postać Maurycego Saskiego. Ale ponieważ Scribe wołał widzieć go wiernym kochankiem Adrianny, niż notorycznym Donżuanem, więc ujmująca, dyskretna gra p. Czajkowskiego wynagradzała tę sprzeczność w wyglądzie zewnętrznym.

P. Jabłonowska miała kilka dobrych scen, w których brał górę mściwy temperament księżnej de Bouillon. Dobrym, zlekka komicznym księciem był p. Wroński, bardzo sympatycznym reżyserem Komedii Francuskiej p. Fabisiak. Nieznosna maniera głosowa p. Jazonia tym razem pozwoliła mi podkreślić komizm lotunfackiego wielkich dam, kawalera de Chareuil i wywołać śmiech na widowni. Epizody zagrano na ogół poprawnie.

Reżyseria p. Radulskiego nadała przedstawieniu tempo sceny obrotowej. Tylko za wiele było skreśleń w sztuce i miłość Adrianny Lécouvreur przedstawiła nam się jakby w skrótach telegraficznych. Oprawa dekoracyjna i kostiumowa prześliczna — była naturalnie dziełem dyrektora Frycza. Tekst, w nowym przekładzie Boya brzmiał bardzo szlachetnie.

Jola Fuchsówna

Kraków, w maju.